

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»

Циклова комісія фінансово-економічних та облікових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчальної роботи

Викторія СОВА
«29» березня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Управління витратами»

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

освітньо-професійна
програма

Економіка

спеціальність

051 Економіка

відділення

Економічне

(назва відділення)

Робоча програма

«Управління витратами»

(назва навчальної дисципліни)

для студентів

за галуззю знань

05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальністю

051 Економіка

освітньо-професійна

програма

Економіка

«29» серпня 2025 року, - 12 с.

Розробник:

Наталія ЛІСОВСЬКА, викладач вищої кваліфікаційної категорії

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії фінансово-економічних та облікових дисциплін

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

Голова циклової комісії фінансово-економічних та облікових дисциплін

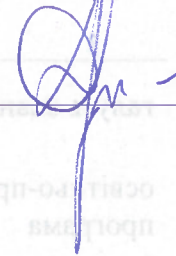

К.Лантух

Схвалено методичною радою коледжу.

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

Голова

Д. Костюк

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Обов'язкова
Розділів – 3	Спеціальність: 051 Економіка Освітньо-професійна програма: Економіка	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 90		3-й
		Семестр:
		5-й
		Лекції:
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних – 5 самостійної роботи – 3	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	22 год.
		Практичні, семінарські:
		30 год.
		Лабораторні:
		0 год.
		Самостійна робота:
		38 год.
Вид контролю:		
		Екзамен

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми здобуття освіти – 52/38

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Управління витратами» є надання знань про закономірності формування витрат за видами, носіями, центрами відповідальності, особливості управління витратами, їх функції, засоби, методи в умовах ринкової економіки.

Перелік компетентностей студентів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість

Спеціальні компетентності (СК):

СК 3. Здатність на основі типової методики і знань, розраховувати економічні і соціально-економічні показники суб'єктів господарювання.

СК 5. Здатність планувати діяльність суб'єктів господарювання в умовах мінливого середовища.

СК 6. Здатність вирішувати професійні завдання з організації діяльності окремих підрозділів суб'єктів господарювання.

СК 8. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів.

СК 10. Здатність виявляти проблеми і пропонувати шляхи їх розв'язання під час аналізу конкретних ситуацій економічного характеру

СК 13. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію під час розв'язання професійних завдань.

3. Передумови вивчення навчальної дисципліни

Дана навчальна дисципліна базується на раніше здобутих результатах навчання таких навчальних дисциплін як «Політична економія», «Економіка підприємства», «Менеджмент».

4. Очікувані результати навчання

Результати навчання (РН):

РН 2. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.

РН 3. Здійснювати пошук, збирання, оброблення та аналізування інформації у професійній діяльності.

РН 4. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для розв'язання практичних ситуацій

РН 6. Проявляти ініціативу та підприємливість щодо розвитку підприємства (підрозділу).

РН 9. Розв'язувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності.

РН 11. Планувати основні економічні показники підприємства (підрозділу) для підвищення ефективності діяльності.

РН 12. Розв'язувати професійні завдання з організації діяльності підприємства (підрозділу).

РН 14. Знаходити оптимальні, обґрунтовані, творчі рішення для розв'язування професійних завдань.

5. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання знань студентів наведено в додатку до робочої програми навчальної дисципліни.

6. Засоби оцінювання

Контрольні заходи включають поточний, модульний та підсумковий контроль знань студента.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських (практичних) занять та у процесі здійснення самостійної роботи у таких формах: експрес-опитування, тести, задачі, реферати, розрахункові роботи, вирішення ситуаційних завдань, студентські презентації, робота в Інтернет тощо.

Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання студентів на визначених його етапах.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

7. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи управління витратами

Тема 1. Загальна характеристика витрат

Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства. Класифікація витрат і її практичне значення. Структура витрат і фактори, що її визначають

Тема 2. Класифікація витрат на виробництво продукції

Витрати на виробництво сільськогосподарської продукції. Групування витрат відповідно до П(с)БО 16, за ступенем однорідності. Витрати на оплату праці. Поділ відповідно до статті витрат. Прямі та непрямі витрати. Постійні та змінні витрати.

Тема 3. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві

Функціональний аспект системи управління витратами. Формування планових і фактичних витрат. Методи формування витрат. Витрати як база ціни і фактор прибутковості.

Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Місця формування витрат і центрів відповідальності. Кошториси центрів відповідальності та підприємства в цілому. Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів при складанні кошторисів.

Модуль 2. Зміст процесів управління витратами

Тема 5. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів

Роль і методи калькуляції. Особливості калькуляції в одно- і багатопродуктовому виробництві. Калькуляція у комплексних (сумісних) виробництвах. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва.

Тема 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Облік і звітність як елементи контролю витрат. Методи контролю витрат. Стимулювання економії

Тема 7. Аналіз системи «Витрати – випуск – прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень

Сутність і передумови аналізу системи «витрати-випуск прибуток» (ВВП). Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат.

Модуль 3. Оптимізація виробництва

Тема 8. Мінімізація витрат на виробничі запаси

Оптимізація запасів та інтервалів поставки матеріалів. Оцінка руху виробничих запасів та його вплив на собівартість продукції

Тема 9. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат

Сутність і форми адаптації операційної системи. Механізм адаптації устаткування виробничих систем. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням

8. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		сем	п	с.р.	
Модуль 1. Основи управління витратами					
Тема 1. Загальна характеристика витрат	6	2	2		2
Тема 2. Класифікація витрат на виробництво продукції	6	2		2	2
Тема 3. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві	10	2	2	2	4
Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	6	2		2	2
Модульна контрольна робота № 1	2			2	
Разом за модулем 1	30	8	4	8	10
Модуль 2. Зміст процесів управління витратами					
Тема 5. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	10	4		2	4
Тема 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	8	2		2	4
Тема 7. Аналіз системи «Витрати – випуск–прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень	10	4		2	4

Модульна контрольна робота № 2	2			2	
Разом за модулем 2	30	10		8	12
Модуль 3. Оптимізація виробництва					
Тема 8. Мінімізація витрат на виробничі запаси	12	2	2	2	6
Тема 9. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	16	2	2	2	10
Модульна контрольна робота № 3	2			2	
Разом за модулем 3	30	4	4	6	16
Усього годин	90	22	8	22	38

9. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми та зміст семінарських занять	Кількість годин
1.	Тема 1. Загальна характеристика витрат 1. Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства. 2. Класифікація витрат і її практичне значення. 3. Структура витрат і фактори, що її визначають.	2
2.	Тема 3. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві 1. Функціональний аспект системи управління витратами. 2. Формування планових і фактичних витрат. 3. Методи формування витрат. 4. Витрати як база ціни і фактор прибутковості.	2
3.	Тема 8. Мінімізація витрат на виробничі запаси 1. Оптимізація запасів та інтервалів поставки матеріалів. 2. Оцінка руху виробничих запасів та його вплив на собівартість продукції.	2
4.	Тема 9. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат 1. Сутність і форми адаптації операційної системи. 2. Механізм адаптації устаткування виробничих систем. 3. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням.	2
	Усього годин	8

10. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми та зміст практичних занять	Кількість годин
1.	Тема 2. Класифікація витрат на виробництво продукції 1. Групування витрат відповідно до П(с)БО 16, за ступенем однорідності. 2. Розподіл загальних витрат звітного періоду на змінні та постійні на основі їх динаміки. 3. Визначення ціни та прибутку виробу.	2
2.	Тема 3. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві 1. Визначення планової суми та рівня витрат обігу по підприємству роздрібно торгівлі. 2. Визначення впливу збільшення постійних витрат на величину критичного обсягу реалізації продукції.	2

3.	Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності 1. Характеристика центрів відповідальності підприємства. 2. Визначення економії на умовно-постійних витратах у результаті збільшення обсягу виробництва.	2
4.	Модульна контрольна робота № 1	2
5.	Тема 5. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів 1. Визначення відносного зниження постійних витрат і всієї собівартості продукції. 2. Калькулювання собівартості різних видів продукції у багатопродуктовому виробництві. 3. Обчислення валового та операційного прибутку підприємства у разі калькулювання за виробничими витратами.	2
6.	Тема 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів 1. Визначення відхилення фактичних витрат від планових. 2. Оцінка роботи підрозділу за показниками витрат. 3. Обчислення заробітної плати членів бригади. 4. Визначення максимального розміру премії бригаді за економію матеріалів, не спричиняючи витрат.	2
7.	Тема 7. Аналіз системи «Витрати – випуск – прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень 1. Визначення маржинального прибутку підприємства. 2. Визначення точки беззбитковості виробництва. 3. Обчислення коефіцієнта безпеки операційної (виробничої) діяльності. 4. Визначення операційного левериджу.	2
8.	Модульна контрольна робота № 2	2
9.	Тема 8. Мінімізація витрат на виробничі запаси 1. Визначення оптимального рівня витрат ресурсів у системі управління виробничими запасами. 2. Оцінка запасів за методом FIFO.	2
10.	Тема 9. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат 1. Визначення витрат підприємства на лізинг і викуп устаткування . 2. Обчислення витрат на купівлю устаткування за рахунок кредиту. 3. Аналіз економічно доцільної форми придбання устаткування за критерієм витрат.	2
11.	Модульна контрольна робота № 3	2
	Усього годин	22

11. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми і зміст лабораторних занять	Кількість годин
1.	Не передбачено навчальним планом.	

12. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми та зміст семінарських занять	Кількість годин
1.	Тема 1. Загальна характеристика витрат 1. Роль і значення управління витратами в умовах ринкової економіки. 2. Світовий досвід управління витратами.	2

2.	Тема 2. Класифікація витрат на виробництво продукції 1. Витрати на виробництво сільськогосподарської продукції. 2. Поділ відповідно до статті витрат.	2
3.	Тема 3. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві 1. Основна ціль та «дерево цілей» у системі управління витратами. 2. Прийняття управлінських рішень у системі управління витратами. 3. Інструменти управління витратами з урахуванням невизначеності та ризику.	4
4.	Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності 1. Вимоги до організації центрів відповідальності. 2. Функціональний і територіальний критерії організації центрів відповідальності.	2
5.	Тема 5. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів 1. Стратегія максимізації прибутку. 2. Загальні витрати в умовах припинення виробництва. 3. Неявні витрати і втрачені можливості. 4. Позитивний і негативний ефект зростання масштабів виробництва.	4
6.	Тема 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів 1. Довготривалі витрати і економія на масштабах виробництва. 2. Внутрішні резерви зниження витрат та стимулювання економії ресурсів. 3. Необхідність стимулювання персоналу підприємства щодо економного використання ресурсів і оптимальних витрат.	4
7.	Тема 7. Аналіз системи «Витрати – випуск – прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень 1. Аналіз рівноваги і безпеки операційної діяльності. 2. Спрощена модель лінійних співвідношень за CVP-аналізу.	4
8.	Тема 8. Мінімізація витрат на виробничі запаси 1. Значення запасів на підприємстві. 2. Вплив неефективного управління запасами на результати діяльності підприємства. 3. Переваги і недоліки існуючих моделей управління запасами.	6
9.	Тема 9. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат 1. Обґрунтування форми забезпечення підприємства устаткуванням. 2. Необхідність придбання устаткування у разі заміни його та розширення обсягу операційної діяльності. 3. Альтернативи придбання устаткування - купівля (за рахунок власних коштів, кредиту), лізинг.	10
	Усього годин	38

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

14. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Презентації в PowerPoint, відеоролики, мультимедійний проектор та екран. Навчально-методичне забезпечення з навчальної дисципліни, розміщене у навчально-інформаційному середовищі Moodle.

15. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль №1 25					Модуль №2 25				Модуль №3 20			Екзамен	Всього балів
T1	T2	T3	T4	МКР № 1	T5	T6	T7	МКР № 2	T8	T9	МКР № 3		
с.з.1	п.з.1	с.з.2 п.з.2	п.з.3			п.з.4	п.з.5		п.з.6			с.з.3 п.з.7	с.з. 4 п.з. 8
2	4	$\frac{3}{4}$	4	8	7	6	5	7	$\frac{3}{4}$	$\frac{3}{4}$	6		

Шкала оцінювання студентів

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результатами складання екзамену (диференційованого заліку)
90-100	Відмінно
74-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

16. Рекомендовані джерела інформації

ОСНОВНА

Законодавчі та нормативні документи

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakonrada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
3. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності – Затверджено Наказом Міністерства економіки України 02.03.10 № 226 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/ME02094.html
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: прийнятий Верховною Радою України 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. Редакція від 06.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed20141106>
6. Закон України «Про оплату праці»: прийнятий Верховною Радою України 24.03.1995 № 108/95 зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95>

Підручники (навчальні посібники)

7. Артамонова Н.С. Управління витратами: навчальний посібник/ Н.С. Артамонова, М.О. Акулюшина. – Київ: 2021. – 116 с.
8. Чорна М.В., П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко Управління витратами: навч. посіб. / М.В. Чорна, П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко. - 2017. – 166 с.
9. Управління витратами : навч. посібник / Н. М. Матвеева, О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 157 с.

ДОПОМІЖНА

10. Тарасенко С. І. Т 89 Управління витратами: навч. посібник / С. І. Тарасенко. — Кам'янське : ДДТУ, 2018. — 305 с.
11. Яркіна Н.М. Я Економіка підприємства : Навч. посіб. / Н.М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К. : Видавництво Ліра-К, 2017. – 600 с.
12. Рябенька М.О. Управління витратами підприємства : монографія. Харків : Центр навчальної літератури: 2018. – 192 с.
13. Мірзоева Т. Управління витратами підприємства в системі мінімізації ризиків господарської діяльності: монографія. Київ: Економіка та суспільство: 2024. – 52 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Кабінет міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
4. Proretail [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.proretail.info/>
5. Бібліотека економіста: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ»

Для денної форми здобуття освіти

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, з якої 70 балів відведено на навчальну роботу (поточний та модульний контроль) та 30 балів на підсумковий контроль (екзамен). Рейтинг студента із засвоєння навчальної дисципліни у балах переводиться у національні оцінки «Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно» згідно з табл. 1.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено вивчення 2-х модулів обсягом (кредитів ЄКТС):

- 1 модуль - 1,0 (30 год.) – 25 балів;
- 2 модуль - 1,0 (30 год.) – 25 балів;
- 3 модуль - 1,0 (30 год.) – 20 балів.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено застосування 3-х форм контролю знань студентів: поточного, модульного, підсумкового.

1. Поточний контроль.

За кожним елементом модулю, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути:

- усне опитування;
- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, розв'язання задач, виконання певних розрахунків тощо);
- тестування знань студентів з певної теми або з певних окремих питань лекційного курсу;
- виступ на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії);
- перевірка розв'язання завдань (задачі, окремі розрахунки) тощо.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та допоміжної літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

На практичному/семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;
- підібрана інформація щодо прикладів з економічної практики;
- правильність розрахунків при визначенні певних показників, вирішенні ситуаційних завдань, задач;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

Оцінювання самостійної роботи студента.

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється як під час аудиторних занять (на семінарах, практичних заняттях), так і у позааудиторний час.

Контроль самостійної роботи передбачає:

- визначення ступеня засвоєння матеріалу;
- визначення якості виконання завдань;
- своєчасне виконання і здача поточних завдань;
- оцінку знань, здобутих у результаті самостійної навчальної роботи.

2. Модульний контроль.

Кожен модуль завершується виконанням студентом модульної контрольної роботи. Модульний контроль є підсумком певного етапу вивчення навчальної дисципліни. Його мета – виявлення проміжних результатів засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни. На модульну контрольну роботу передбачено 30% від суми балів, виділених на модуль. Модульна контрольна робота проводиться у тестовій письмовій формі. Критерії оцінювання знань за модульну контрольну роботу наводиться у пояснювальній записці до неї. Оцінка за модуль визначається як сума набраних балів за поточну роботу та за модульну контрольну роботу.

3. Підсумковий контроль.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Управління витратами» є екзамен, який проводиться у тестовій письмовій формі. На екзамен виділяється 30 балів. Критерії оцінювання знань студентів за екзамен наводиться у пояснювальній записці до пакета тестових завдань.

Залежно від балів, отриманих за кожний вид навчальної роботи, студент одержує суму балів, яка переводиться в національну оцінку за відповідною шкалою згідно з табл.1:

Таблиця 1. Переведення рейтингу студента за 100-бальною шкалою в оцінку за національною шкалою

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна
90-100	Відмінно
74-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

Оцінка «**Відмінно**» виставляється студенту, який систематично працював протягом семестру, показав різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вмів успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів навчальної дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка «**Добре**» виставляється студенту, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з навчальної дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка «**Задовільно**» виставляється студенту, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки при виконанні екзаменаційних завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом педагогічного працівника.

Оцінка «**Незадовільно**» виставляється студенту, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.